

ქართუხალი

№ 4.

თბილისი, 12 აპრილი 1907 წ.

№ 4.

შინადასი: 1) პოლიტიკა და ხალხი.—2 სოციალისტების სენი.—3 ეროვნული და პროლეტარული ავტონომია საზოგადოთ და ქართველ ერის და ქართველ პროლეტარატის ავტონომიის კათხვა.—4 ფელეტონი: ძირითადი საფუძვლები სინდიკალიზმისა.—5 უკბილოთა კბენანი და უგუხურთა მსჯელობანი.

პოლიტიკა და ხალხი

უხსოვარ დროიდგან, როდესაც ხალხი გაიყო ორ ბანაკად: ერთი მხრით მორჩილნი, დაჩაგრულები, გაყვლეფილები, მწარმოებელნი, მართულნი და მეორე მხრით ბატონები, მხაგვრელები, მყვლეფელები, მომხმარებელნი და მმართველები,—მას შემდეგ ძლეულნი სოციალურ ბრძოლაში აახლებენ იერაშს ყოველ დამარცხების შემდეგ გამარჯვებულთა წინააღმდეგ სწორედ ისე, როგორც დიადი მუდამ დამარცხებული, მაგრამ არასოდეს დამონებული სატანა მუდამ გამარჯვებული, მაგრამ მუდამ ბატონობის შესარჩენად მებრძოლი ღმერთის წინააღმდეგ.

ყოველი ხალხური აჯანყება, აღმადლება მონობისგან მიმართული იყო მონობის სრულ მოსპობისაკენ; მაგრამ მიუხედავად ამ გვარი ტიტანიური ბრძოლისა ხალხის უდიდესი ნაწილი ისევ ისე მონობაშია.

როდესაც აჯანყებულთა მოძაობა უახლოვდებოდა განთავისუფლების აღიონს, ყოველთვინ ისე ხერხდებოდა საქმე, რომ ის ძველი ბატონის მაგიერ ახალი ბატონით შეხვდებოდა სოციალურ აღიონს.

დამონებულთ ბატონები მუდამ იმას ეუბნებოდნენ, რომ მათი ხვედრი ამ ქვეყნად თვით ღმერთის გადაჭრილი სამართალი არისო. ისინი კი ვინც ცდილობდნენ ადგილის მოპოვებას

ბატონების ცხოვრების სუფრაზე ამავე დროს წარმოადგენდნენ ცხოვრების არჩევანში დამარცხებულ ბატონებს, რომლებიც იმოდენად დაინტერესებული იყვნენ დამონებულთა ბედ-იღბალში, რამოდენად ისინიც წინააღმდეგი იყვნენ თავიანთ ბატონებისა. ბატონობის კანდიდატები იმოდენად ჰქომავდნენ დამონებულთ, რამოდენად ეს ხელს უწყობდა მათ გაბატონებას—ისინი ბრძოლაში მუდამ დამონებულ ხალხთან ერთად მოქმედებდნენ და ძველი ბატონების წინააღმდეგ გამარჯვებული ბრძოლის შემდეგ მუდამ ლალატობდნენ თავიანთ მოკავშირეებს და იჭერდნენ გაძევებული ძველი ბატონების ადგილს. მოტყუებული ხალხი ხელახლა იწყებდა ბრძოლას ახალი ბატონების წინააღმდეგ. აი ამგვარ ცვლას ბატონებისა, ამ გვან უკეთესი ბატონის ძებნას ჰქვია პოლიტიკური თავისუფლებისათვის ბრძოლა. პოლიტიკა გაჩნდა ბატონებთან ერთად და უნდა წავიდეს ბატონებთან ერთად. დღეს უკვე დაწყებულია ამ გვარი სოციალური ბრძოლის ამგვარი წესი. ხალხი იწყებს შეგნებას, რომ ის პოლიტიკური განთავისუფლებისათვის კი არ იბრძვის, არამედ სოციალური განთავისუფლებისათვის, რადგან პოლიტიკური განთავისუფლება არის ბატონის სკამის კანდიდატების განთავისუფლება დამონებულთა მუსკულების დახმარებით.

პოლიტიკურ განთავისუფლების მოტრფი აღენი ისე უყურებენ დამონებულთა როლს რევოლიუციის პროცესში, როგორც გაბატონებულნი საზოგადოებრივ პროცესში მშრომელის როლს; გაბატონებულთათვის მშრომელის როლი საზოგადოებრივ ცხოვრებაში შესდგება მხოლოდ მუსკულურ შრომაში—ბატონობის

კანდიდატებისათვის კი აჯანყებული მონის როლი რევოლუციისაში შესდგება მხოლოდ კანდიდატებისთვის სასარგებლოთ ფიზიკურ ბრძოლაში.

სოციალიზმის სენი.

თბილისში გამოდიოდა ორკვირეული სამეცნიერო და სალიტერატურო პოპულიარული ჟურნალი „რიურაჟი“.

ჩვენ არ შევხვებით იმას, თუ რამოდენად სალიტერატუროა ეს ჟურნალი, რადგან ეს არ შეგვხვება განსაკუთრებით ჩვენ და არც ჩვენი გაზეთის სივრცე ითმენს ადგილის ხარჯს.

რაც შეეხება მეცნიერულ მხარეს ამ ჟურნალისა და მის პოპულიარიზაციას იმუჯუბუდი ვართ ვსთქვათ, რომ მეცნიერებისა არა სცხია რა და პოპულიარიზაციის მძლავრი ნიშანი ადევს. მეცნიერებისა არა სცხია-რა იმიტომ, რომ უმთავრესის უმთავრესი წერილი უფიცობა-ზეა აშენებული და ჰმზუააარზაზაის მძლავრი ნიშანი ასეა იმატომ, რომ ის ხაჯხში აგრტე-ლებს ჭარებს მფინაააამდეკეთა შესასხებ; ის ჭარის ჰმზუააარზაზაა. ან გულწრფელი და გულ-ლია უფიცობაა, ან განზრახ თავის თავს მოი-სულელებს და აი რატომ.

ამ სამეცნიერო (?) და პოპულიარულ (რის?) გაზეთში, „რიურაჟის“ №-2 მოთავსებულია ხის ფეხებიანი და სარკის თავიანი ავტორის შესაფე-რი ტიასტა „ანარქიზმი და სინდიკალიზმი“.

აი რა მეცნიერულ აზრებს გადმოგვცემს პოპულიარულად ამ სტატიის ავტორი.

„ანარქისტები თავის აჩაჩაბის დასაფა-რავად ხშირად სინდიკალურ მოძრაობას თავის მოძრაობად აცხადებენ, ხოლო სინდიკალური მოძრაობა თავის ღვიძლ შვილად გამოაქვთ. სინ-დიკალიზმი ეს თითქმის იგივე ანარქიზმია, —ამა-ყად გაიძახიან ისინი და ამაში ბევრ უცოდინანთ კიდევაც აჯერებენ“.

ვნახოთ ეხლა ვინ არის აჩაჩა და ვინ რით ფარავს თავის აჩაჩაბას, ვინ რას აცხადებს თავის მოძრაობათ და რაგორ, ვის რა მიაჩნია ღვიძლ შვილად და რაგორ, ვის მიაჩნია სინდი-კალიზმი ანარქიზმით და რაგორ, ვინ აჯერებს ბევრ უცოდინანთ და რაგორ, ან ვის ჰგონია

მუშები არა თუ უცოდინანთ, არამედ მომავალ-შიც ცოდნის შექმნის ვერ შემძლებად.

ნოე 1) თითქმის ჯერ კიდევ თითქოს კი-დობანში იყოს და თავის თავის მეტი არავინ ეგულებოდეს ქვეყანაში, ისე გაიძახის, რომ „მივმართავთ სინდიკალიზმის შეთაურთ და მათ ავამეტყველებთ თავის მოძღვრების შესახებ,“ და იქვე ამბობს, „აი, როგორ მოგვეთხრობს ამის შესახებ სინდიკალიზმის თეორეტიკაი ლა-გარდელი.“ დიხხაც რომ მეცნიერულია შეთაუ-რის და თეორეტიკისის მეტყველების ერთი მეო-რეში არევა, მხოლოდ იმით, რომ ამ გვარი იდანიტიფიკაცია თეორეტიკისა და მეთაურისა ნამდვილი კიდობნური მეცნიერებაა და არა ამ ქვეყნიური, ბიბლიურია ისე, როგორც ნოე და მისი კიდობანი. ლაგარდელი ჟურნალისტა, ბურჟუა, რომელსაც უფრო თავისი სახელი აწუხებს, ვინემ სინდიკალური მოძრაობის ბედ-ილბალი და შეთაური, თუმცა არა ჰყავს რეფა-ლიუციანურ სინდიკატს, თუ მივიღებთ მხედვე-ლობაში მის ორგანიზაციას ქვეყიდან ზევით, მაგრამ, რომც ჰყავდეს მაინც, ეს იმას ნიშ-ნავს, რომ მეთაური სინდიკატს გარეშე და სინდიკალურ ორგანიზაციას გარეშე კი არ არის ღაგარდელით არამედ შიგნით. ლაგარდელი არა-მკითხე შეამბე და ისიც ცოდნით ძლიერ სუსტი და პატივმოყვარეობით ძლიერ მძლავრი ჩვენი კიდობნის მცხოვრებსავით. ლაგარდელი ისეთი თეორეტიკია სინდიკალიზმისა, როგორც ნოე; ისიც ისე შორს დგას სინდიკატზე, რო-გორც ნოე და ისე მსჯელობს და თეორეტი-კოსობს თავის ღოდაკით სინდიკალიზმზე, რო-გორც ნოე ისიც ისე კიდობნის კაცია შესა-ხებ სინდიკატის ქვეყნისა, როგორც ნოე.

ნოე ამბობს „მეოთხმოცე წლებში სოცია-ლისტების წყალობით, განსაკუთრებით გედას-ტების (მარქსისტებია) შემწეობით მათ შორის ვრტეადაბდა სოციალიზმი და ისინიც თანდა-თან უახლოვდებიან სოციალ-დემოკრატისა. სინდიკატი მძლავდება, ვითარდება და სოცია-ლისტურ ჰარტიის კადას ქვეშ უფრო და უფ-რო მაგრდება. მათი კონფედერაცია 1895 წელს ლიმოჟში ახდენს კონგრესს და აქ სწყვეტს: „კონფედერაციის ნაწილები უნდა იდგენ ყო-ველნაირ პოლიტიკურ სკოლათა გარეშე“.

1) სიმოკლისთვის ჩვენ მხოლოდ სახელს ვინახათ

კონფედერაციის მიზანია, შეაერთოს მუშები, რომელნიც იბრძვიან თავის სრულ განთავისუფლებისათვის.“ ამით შეეცა დასაბამი განსაკუთრებით სინდიკალურ სოციალიზმს. ასეთსავე გზას დაადგა რამდენიმე წლით ადრე ბირჟების ფედერაცია, რომელმაც ბოლოს თავისი ფუნქციები გადასცა კონფედერაციას სოციალისტურ ჰარტიას.“ შემდეგ ამისა „პუბლიცისტი“, რომელსაც კურსი პლენხანოვის პუბლიცისტიკის ტექნიკურ სკოლაში დაუსრულებია, მოჰყავს ციტატა კიდევ იმავე კიდობნის „სინდიკალისტის“, ლაგარდელის წიგნაკიდგან. ბოლოს დაასკვნის შემდეგ: „როგორც ხედავთ, საფრანგეთის სინდიკალიზმი გამოიწვია“ და სხვა, და სხვა და „სამაგიეროდ მას შემდეგ რაც ამსტერდამის კონგრესზე... სოციალისტური პარტიები... შეერთდნ და აბრტაუნისში უაჩქევს, სინდიკალისტებიც მათ დაუახლოვდენ და ერთად სიარულს წეებენ. ამ ჟამად შეერთებულ სოციალისტურ ჰარტიას ცენტრალურ ორგანოში (Humanité) თანამშრომლებენ სინდიკალისტები.“ შემდეგ ამისა კიდობნელი მწერალი და პუბლიცისტი მოგვითხრობს სინდიკალიზმის „ისტორიას“ სოციალ-დემოკრატიის „ისტორიასთან დაკავშირებით და შესახებ და ერთი

მხრით ასკვნის, რომ, სხვა სოციალ-დემოკრატიას სუსტია, იქ სინდიკალიზმი მძლავრია და იქ კი, სადაც სოციალისტური (?) ჰარტია ძლიერია და მასში განხეთქილებაც სუსტია ან სრულიად არ არის, როგორც მაგ. გერმანია, ავსტრია ბელგია და სხვა—სინდიკალური მოძრაობა ან სრულიად არ არის ან ძლიერ მცირეა.“ ბოლოს კიდობნელი დაასკვნის, რომ „ამ ნიარად, სინდიკალიზმის მსუფულებს მჭიდროთ შეკავშირებულია სოციალ დემოკრატიულ ჰარტიის მსუფულებსთან. ის დგას ამ ჰარტიის რეკლამურ ნიარადზე, უარყოფს მხოლოდ მის აბრტაუნისში ამიტომ რაღა ვასაკვირველია, რომ ის ერთიანად უარს უთქვას ანარქიზმს და ეთანხმებოდეს მარქსიზმს. მისი თეორეტიკები (?) სრულიად, ჯაგადელი არ. ღაბრიელა და სხვა. მარქსისტებია და მარქსის მოძღვრებით ასაბუთებენ სინდიკალიზმს.“ აქ თავდება ისტორია სინდიკალიზმისა ნოეს მიერ შეთხზული კიდობანში.

გავარჩიოთ, მაშასადამე, ჯერ ეს მხარე და მერე შევუდგეთ სარკის თავიანის სინდიკალიზმის თეორიას.

კიდობნის „პუბლიცისტი“ ამბობს, რომ მეოთხმოცე წლებში სინდიკატებში ვრცელდებოდა სოციალიზმი საზოგადოთ სოციალისტების

(რ) საერთო პროცესი—ურთიერთობა—ისტორიული მოძრაობისა შედგება ურთიერთობის—საერთო პროცესის—ორივე წევრის ისტორიული კერძო პროცესისა. *)

თუ ისტორიულ პროცესს აკლია ერთ-ერთი რომელიმე პირობა ურთიერთობისა, საერთო პროცესისა ან წყ, ან ადამიანი, მაშინ ისტორიული განვითარება ევოლიუციონური, პირობითი კი არ არის, არამედ აბსოლიუტური, დიალექტიური, თვითგანვითარება არის

*) უღრობის გამო ჩვენ იძულებული ვიყავით გამოგვეტოვა მიწის—ანორგანიული და ორგანიული განვითარების პროცესი და პირდაპირ გადავსულიყავით ანტროპო-გეოგრაფიულ პროცესზე. რომელიც გულისხმობს ბიოგეოგრაფიულ და წმინდათ გეოგრაფიულ პროცესებს ჩვენ მიერ გამოტოვებულს. ამ პროცესებში კიდევ უფრო ნათლად მტკიცდება მოძრაობა უმცირესი დაბრკოლებისაკენ, უმეტესი თავისუფლებისაკენ და ღროის, ენერჯის ეკონომია პროგრესთან ერთად, როგორც პირდაპირი შეხელის, მოქმედების შედეგი.

ფელეტონი

მ ი რ ი თ ა დ ი ს ა ფ ე ჯ ე ლ ე ბ ი .

(გავრძელება *)

წესი და საშუალება განმათავისუფლებელი მოძრაობის . წესი და საშუალება პოლიტიკ რი მოძრაობისა. თავისუფალი კავშირი ბრძოლის და შემოქმედების აწყობაში და მომავალში—სინდიკალიზმი და იძულებითი კავშირი ბრძოლის და შემოქმედების აწყობაში და მომავალში—პარლამენტარიზმი.

მიწა მთელი თავის ატრიბუტებით ანუ წრე სცენა, ასპარეზი და კვარცხლობეია საზოგადოებრივი განვითარებისა ისტორიულ მოძრაობაში.

ადამიანი მასალა, აგურია საზოგადოებრივი ისტორიული შენობისა.

ადამიანის საზოგადოებრივი ისტორია ამ ორ პირობათა—წმის და ადამიანის—ურთიერთობის ისტორიაა.

*) იხ. ქარ. № 3,

და კერძოთ და განსაკუთრებით გედისტების, ე. ი. მარქსისტების მიერ. ცხადია, მაშასადამე, რომ მარქსისტულ სოციალისტებს გარდა სხვა სოციალისტებიც ყოფილა და უფრცელებიანთ მათ შორის სოციალიზმი, ხოლო მარქსისტებს განსაკუთრებით, გულმოდგინედ, უმეტესად უმუშავნიანთ; ვთქვათ, რომ ს.-დემოკრატებს ნუმიის შრომა მიუღიათ, ვთქვად რომ განსაკუთრებით და გულმოდგინეთ უწევიათ პროპაგანდა, მხოლოდ საჭიროა ვიკითხოთ: წას და წაგვარ სტაფაფიზის ავრცელებდნენ სინდიკატებში?

1886 წელს დაარსდა ნაციონალური ფედერაცია სინდიკატებისა. ეს ფედერაცია ემხრობოდა გედისტებს, სფრანგეთის მუშათა ზარტას. რას წარმოადგენს ეს ს. მ. პ.?

1876 წელში მარსელის კონგრესზე დაარსდა საფ. მუშ. პარტია, რომელმაც შექმნა ორკაცი პროგრამა: ერთი ზოლიტიკური და მეორე ეკონომიური. ეკონომიურ ზრტაწამს ს. მ. პარტიისას (როგორც ყველგან) ეკირა და დღესაც უჭკრთა მუტრე ადგილი, ზოლიტიკური ზრტაწამს კი წინ იყო წამოყენებული და ზრტაწამი ადგილი ეჭსა. ს. მ. პარტიის მთელი მოქმედება შეისუნთქა პოლიტიკურმა ბრძოლამ, რაც მის თვალ-

ში წარმოადგენდა „სახელმწიფო ძალის ხელში ჩაგდებას“, „la conquete des pouvoirs dublies“. ს.-დემოკრატია ყოველგან და ს. მ. პარტია არ აქცევდა და არ აქცევს ყურადღებას ზრტაწამის სტაფაფისტურ, — ეკონომიურ — ადზრდას, არამედ მთელი მისი ენერგია მიმართული იყო და არის დღესაც მხოლოდ პარლამენტალურ ბრძოლაზე (?) და აი სწორედ ამიტომ ს. დემოკრატია საფრანგეთში, როგორც ყოველგან, ცდილობდა და ცდილობს გაავრცელოს სინდიკატებში არა სოციალისტური მისწრაფება, არამედ პარლამენტარული და ლეგალური მოღვაწეობა შორეულში დამახინჯებული სოციალიზმის აღთქმით.

საფრანგეთში და სხვაგანაც მთელი მისი მოღვაწეობა მიმართული იყო ყველა საზოგადოებრივ ადგილების, ზოლიტიკურ ადგილების გამოუკლებლივ, ხელში ჩაგდებისაკენ; მათ სახელმწიფო მართვა-გამგეობა ადგილებში ჩადგომით უნდა ჩაეგდოთ ხელში, რაც საშუალებას მისცემდა პროლეტარიატის (?) დიქტატურის განხორციელებისა, ე. ი. უკედ რომ ვსთქვათ არა პროლეტარიატის, არამედ პროლეტარიატზე დიქტატორობის მოხდენისა, ისე როგორც არმიის დიქტატურა არის აფიცრების

ე. ი. თავის თავისაგან (из самого себя), ავტომატიური და მაშასადამე ფატალისტური (მარქსისტული), პრედეტერმინისტული, და მეცნიერებასთან, გარდა სიტყვიერისა, საერთო არაფერი აქვს. **)

ჩვენ ტლანქად განვიხილეთ ანტროპოგეოგრაფიული, გარეშე პროცესი.

ყოველივე ურთიერთობა იცვლება, ვითარდება ურთიერთობის წევრების განვითარებით; აღმრიცხველის (числитель) და აღმნიშვნელის (знаменатель) ცვალებადობით, წრის და ადამიანის. თუ აღმრიცხველი მუდმივი, უცვლელი, უძრავია და აღმნიშვნელი კი ცვალებადია მატებით, მაშინ, შედარებით მა-

ტებით ცვალებად აღმნიშვნელთან, აღმრიცხველი მცირდება, წინააღმდეგ შემთხვევაში იზრდება; მაგრამ არც აღმრიცხველი, ამ შემთხვევაში წრე და არც აღმნიშვნელი, ადამიანი უცვლელი, უძრავი არ არიან. მაშასადამე საქმი იმაშია თუ როგორია სელა, მოძრაობის მიმართულება, პროცესის მიმართულება ამ ორ ცვალებადების განსხვავების (დიფერენციალის) — მცირდება თუ მატულობს, თუ ადამიანის ცვალებადობა უფრო სწრაფია, თუ ადამიანი უფრო აჩქარებს თავის სსსრგებლად ცვლილებას, ვინკე წრე, რამელსედაც ის მოქმედებს ზრტაწამი, მაშინ სწარმოებს მოძრაობა ადამიანისა და მაშასადამე ადამიანურ სსზგადგებისა ნაკლები დაბრკოლებით სკენ, უმეტესი თავისუფლებისაკენ, ენერგიის და და დროის ეკონომია და ის ელემენტი კი, რც სკეს უშდის ადამიანის და მისი სსზგადგებრე ამ გვარ მოძრაობას და განვითარებას, იწვევს ფლანგვას ენერგიისას, დროისას და გადაქცემს გარეშე წრეს უმეტეს დაბრკოლებად, რადგან ამ

**) დიალექტიური განვითარება. როგორც ევითგანვითარება, როგორც ავტომატიური ჰქმნის ფატალისტურად, როგორც იდეალისტურს, ისე მატერიალისტურ სისტემას; მაგალითია ჰეგელი და მარქსი, პირველი იდეალისტი-ფატალისტი. მეორე მატერიალისტი ფატალისტი.

ისევ არ ქონება სჯობდა, როდესაც გამოცდილებით დაპყრობეს იმედი პარლამენტალური, გზით თავიანთ, როგორც შორეული, ისე ახლობელი მიზნის განხორციელების შესაძლებლობა, და უკანასკნელად როდესაც ფრაქციულმა ბრძოლამ გამოაშკარავა ლიდერების პატივ მოყვარეობა და ავანტიურისტობა, მაშინ ხალხმა, მუშათა კავშირებმა იწყეს ზურგის შექცევა პარლამენტარიებზე და ამით გაამართლეს ის მიდრეკილება, რომელიც მათ უკვე ჰქონდათ პარტიის დაარსებამდის და რომელითაც ისინი ძლიერ უნდობლად უტყუებდნენ უკუაფრეს, რაც კი სახელმწიფოსაგან, ზეგადგან მოდიოდა. ამ გარემოებამ და მრავალმა სხვამ გამოიწვია ის, რომ საფრანგეთში თავიდანვე ორ გვარი მოძრაობა იჩინდა თავს მუშათა შორის. ერთი ამ მოძრაობათაგანი წარმოადგენდა სახელმწიფოებრივ მისწრაფებას, რომლითაც სახელმწიფო იყო იარაღი საზოგადოებრივ მდგომარეობის გაუმჯობესებაში და ეს მისწრაფება მალე იდგან ქვევით იყო მოხვეული. მეორე მისწრაფება კი გამოიხატებოდა ყოველ სახელმწიფოებრივ მოღვაწეობის უნდობლობით და წარმოადგენდა ისეთ მისწრაფებას, რომელიც ქვევიდგან, თვით ხალხის,

რავს სივრცე, მაშინ ამ გვარი ემიგრაცია წარმოადგენს გარეშე კოლონიზაციას.

ამ რიგათ ხალხის ზრდაც სწარმოებს ან უმცირესი დაბრკოლებისაკენ ან უმეტესი დაბრკოლებისაგან. ეს ორი პროცესი შეეფერება ან ზარდაზიარ კლასიზაციას ან ანაზიარდაზიარ კლასიზაციას ცნობილ სიფრცხვების დაჭრას თავის სსარკებდოდ, ან უკვე დაქერილ სიფრცხვას დაჭრას თავის სსარკებდოდ და უწინდელ ხალხის სსარკად. პირველ შემთხვევაში, პირდაპირ კოლონიზაციაში სწარმოებს ეკონომია დროის და სივრცის, მაშინ, როდესაც არაპირდაპირში სწარმოებს მათი ხარჯი, რადგან კოლონიზაცია სწარმოებს უკვე დაქერილ ადგილებისგან გაძევების საშუალებით, რაც უკვე ენერჯიას ისუნთქავს.

ამ გვარია მნიშვნელობა, მიწის და ხალხის ზრდის შორის განსხვავებისა. როდესაც ხალხი თავის ზრდაში აწყდებიან სივრცის საზღვარს ანუ უნდა გაუჯდეს უკვე და-

მუშების გულიდან იყო დაწყებული. ამ გვარი იყო გარემოება 1895 წლამდის. ე. ი. იმ დრომდის რადესაც უკანასკნელათ ამოისუნთქეს ს.-დემოკრატიულმა სინდიკატურმა მოღვაწეობამ, როდესაც მოიპოვა ნაციონალური ფიქციონირება მუშათა სინდიკატებისა, რადგან ყველა მუშა ელემენტები გავიდნენ აქედგან შრომის ბირებებში და დატოვეს მხოლოდ გედი და ჯაფარგი. დიახ რომ სამარცხენოდ დასრულდა ისტორია ჩვენი კილოზის კაცის ძმათა საფრანგეთში და ამ გვარადვე დასრულდება კილოზელის ისტორია ჩვენში თუ შეუძლებელს არ ვივარაუდებთ, როგორც მაგალითად ბრმა მორჩილებას მუშების მხრით და მათ შეგნების ერთ დონეზე გაჩერებას, მაგრამ ეს ხომ სოციალიზმის და თვით მუშათა განთავისუფლების შეუძლებლობის ვარაუდობა იქნება.

„მათი კონფედერაცია, განავრძობს ხის ფეხებიანი აქილესი პუბლიცისტკაში, 1895 წელს ლიმოჟი ახდენს კონგრესს და აქ სწყვეტს: „კონფედერაციის ნაწილები უნდა იდგენ ყოველ ნაირ პოლიტიკურ სკოლის გარეშე“.

ჯერ ეს სუბიექტი საეჭვო ლიტერატურული ყოფაქცევისა (რომელიც ძლიერ წავაგვ

ქერილ სივრცეს, მაშინ აწყდება უმეტეს დაბრკოლებას, როდესაც პირდაპირ თავისუფალ სივრცეს იქერს, მაშინ დაბრკოლება, ენერჯიის ხარჯი უმცირესია. 1)

გადავიდეთ ეხლა კიდევ უფრო ღრმა და შინაგან პროცესზე, რომლითაც ადამიანი არა თუ მომხმარებელია იმის, რასაც ბუნება პირდაპირ მიაწვდის, არამედ, როდესაც ის იმავე დროს მწარმოებელიც არის, როდესაც ის ზარდაზიარ მოქმედებს ბუნებაზე იმის შესაცვლელად, ის რასაც ბუნებისაგან ბუნებრივისავე სახით იღებს. 1)

დაბრკალება, რომელსაც წრე აღმოუჩენს ადამიანს თავის ცხოვრების მათხარხარადა დაკმაყოფილების მისწრაფებაში და ამ მისწრაფე-

1) ჩვენ არ შეგვიძლია უადგილობის გამო უფრო ვრცელად შევეხოთ ხალხის ზრდის ყოველ მხრივ პირობებს.

1) რაც შეეხება ადამიანის მოქმედების მესამე ფორმას, არა-პირდაპირ მოქმედებას ბუნებაზე, რომელიც ზევით მოვიხსენეთ, ჩვენ ვილაპარაკებთ ქვევით როდესაც შევეხებით კლასთა წარმოშობას.

აზნაურ პლენანოვის ლიტერატურულ და პო-
 ლემიკურ ხრიკს) ლაპარაკობს თუ როგორ
 განვითარდა და გაიზარდა სინდიკატები სოც.-
 დემოკრატიულ პარტიის კალთის ქვეშ, როგორც
 წიწილები კრუხის ქვეშ და შემდგომ გადა-
 აბამს მოხერხებულათ, რომ მათი, ე. ი. სოც.-
 დემოკრატიული სინდიკატების განვითარებას
 მოსდევს 1895 წ. „მათი“ კონფედერაციის
 კონგრესი, რომელზედაც აღგენენ ისეთ რე-
 ზოლიუციას, როგორც არის ყოველ ზოლი-
 ტიკურ პარტიის გარეშე დგომა, ე. ი. ზოლი-
 ტიკურ გარეშე მყოფებით სინდიკატების მიერ
 თავის სრული განთავისუფლება ასე ეგონება კაცს
 თითქოს კანფედერაცია სინდიკატების ნაციო-
 ნალურ ფედერაციის გაგრძელება იყოს, ძლიერ
 ოსტატურია პლენანოვის ტენნიკის მიმდევა-
 რისთვის, მაგრამ ძლიერ კიდობნურია. წარღ-
 ნა, რომელიც პლენანოვის დროს ჯერ კიდევ
 გრძელდებოდა, ეხლა მოისპო და უღაბნო
 ხალხით გაივსო, კიდობნის დროინდელ მწე
 რალს კი თავის თავი ისევ ისე უღაბნოში
 ჰგონია.

„ამით“ მიეცა დასაბამი, განაგრძობს ნოე
 კიდობნელი, განსაკუთრებით სინდიკატურ
 სოციალიზმს“, ე. ი. კონფედერაციის დაარ-

ბისავე ზრდა, წარმოშობის ადამიანში დაბრკაფე-
 ბის შესუსტებას და თავის სიმძლავრის, ენერჯიის
 გადიდებას მისწრაფებას თავის შესაფერ მკმედე-
 ბით. ეს შესაფერა მკმედეა არის ეკანომიურო,
 როგორც დაბრკოლების დაძლევის პროცესი,
 რადგან დაბრკოლების დაძლევა არის მოძრაო-
 ბის უმცირესი დაბრკოლებისაკენ და მაშასადა-
 მე ეკონომია დროისა, ენერჯიისა, სივრცისა
 და როგორც შეთადი, საშუალება, ამ გვარი
 მოქმედება, ზარდაზარა. ეს პირდაპირი მოქმე-
 დება, როგორც მეთოდი, გამოიხატება შრამში
 რომელსაც ადამიანი ხარჯავს უმეტესი ნაყო-
 ფის მისაღებათ, რომელიც მაშასადამე, როგორც
 უმეტესი ნაყოფი უმცირესი შრომის, ენერჯიის
 ხარჯისა წარმოადგენს მოგროვებულ ძალას,
 ენერჯიას ე. ი. მის საკუთარი ძალების ზრდას
 მიღებული ნაყოფის საშუალებით. მისი ენერ-
 გიის ზრდა კი მოასწავებს მოძრაობას უმცირესი
 დაბრკოლებისაკენ, სიმდიდრის წარმოებას, რო-
 მელიც წარმოადგენს მატერიალურ კულტუ-

რებით მიეცა დასაბამი სინდიკალურ სოცია-
 ლიზმს და კონფედერაცია ხომ სოც.-დემო-
 კრატიის ნაყოფად იგულის ხმება, მაშასადამე
 სინდიკალური სოციალიზმის დასაბამი ს. დე-
 პოკრატია ყოფილა. გამოდის, რომ, როგორც
 ნოემ წარმოშვა კაცთა ყოველი მოდგვა წარ-
 ლენის შემდგომ, ისე სოციალური წარღვნის,
 კომუნის შემდგომ მხოლოდ სოც.-დემოკრა-
 ტია გადარჩენილა, უმრავლია და გამოუღია
 მრავალი სოციალისტური შტო, სხვათა შო-
 რის, სინდიკალიზმი, რევოლიუციონურად წო-
 დებულიც. СПОЙ СВѢТИК ЖИВЫМ НАУКУ ИСКО-
 ПАЕМЫХ!

ასეთსავე გზას ე. ი. სინდიკ. სოც. გზას
 დასდგომია ნოეს გადმოცემით რამოდენიმე
 წლით ადრე ბიჭუათა ფედერაცია, „რომელმაც
 ბოლოს თავის ფუნქციები გადასცა კონფედერა-
 ციას სოციალისტურ ზარდაზარს“ ვნახოთ ეხლა
 როგორია ისტორია შრომის ბირჟათა და
 შრომის საერთო კონფედერაციისა. 1859 წელს
 პატრონებმა დაარსეს თავიანთი კავშირები,
 რომლებსაც დაარქვეს „სინდიკალური პალა-
 ტები“, ამ დროს ტოლენმა პირველად მოით-
 ხოვა ამ გვარივე სინდიკალური პალატები მუ-
 შებისათვის. 48 წ. შემდგომ მუშათა მოძრაო-

რას. მატერიალური კულტურა შესდგება ბიო-
 ლოგიურ მოთხოვნილებათა ზრდის და მათი
 დაკმაყოფილების მისწრაფების ზრდის ხელის
 შემწყობ ბრძოლაში, შრომაში, რომელიც გა-
 მოიხატება ამ მოთხოვნილებათა დამაკმაყოფი-
 ლებელ პროცესში - წარმოებაში — რომლის პი-
 რდაპირ ნაყოფს შეადგენს ამ მოთხოვნილება-
 თა დამაკმაყოფილებელი და საჭირო საგნები.
 ახდადი აკეჯულაბა (утвер), ერთი ადგილი-
 დგან მეორეში გადასვლის და გადატანის სა-
 შუალებანი (способы перемѣнения), სცხო-
 ვრებელი ანუ თავშესაფარი, ტანთსაცმელი და
 სამკაული, მცენარეების გაშენება და ცხაფრების
 მოშინაურება და მოვლა თავის მოთხოვნილე-
 ბათა, მიზნების დასაკმაყოფილებლად და სასა-
 რგებლოთ. როდესაც ადამიანთა ჯგუფები და
 საზოგადოებანი იწყებენ ბინადრობას მაშინ
 კიდევ უფრო ვინემ ნომადიზმში, იჩენს თავს
 შრამის განაწილება, რომელიც სწარმოებს ბუ-
 სკებრივად და სელაფინურად. ბინადრობასთან ერ-

ბამ ისეთი მნიშვნელობა მიიღო, რომ ყველა ცდილობდა მუშა კლასის გულის მოგებას. 1865 წ. ტიპოგრაფი ბაზენი სტატიაში, რომელიც დაუსტამბეს გაზ. ვრას-ში ამბობდა, რომ პარლამენტის ოპოზიცია თავს არ იწუხებს მუშებისათვის იმიტომ რომ ის სისტემატიურად და განსაკუთრებით ზოლიტიკური ხასიათის არისო. 1) ბელიუზი კაბეს სიძე 1863 წ. ამბობს, რომ საქმე უნდა განხორციელდეს სასჯელმწიფოს დაუსმარებლად და არ უნდა დაუცადონ კანონმდებლობითი რეფორმას. ჩვენ არაფერს ვიტყვი პრუდონისტების პროპაგანდაზე. რადგან ეს ცნობილია. ინტერნაციონალის კორესპონდენტები, ტოლენი, ფრიბური და ლიმუზენი, როდესაც ისინი დაესწრენ ინტერნაციონალის დაარსების წლის თავის გაჯახდას 1865 წელს ვერ გრძნობდნენ თავიანთ თავს მოხერხებულად იმ წრეში, რომელიც შექმნა მარქსმა, რომელიც არ ფარავდა მათი მასწავლებლის პრუდონის სიძულვილს. პარიზელებმა შეიტანეს წინადადება, რომ ინტერნაციონალი მისაწვდამი უნდა ყოფილიყო მხო-

ლოდ მუსკულებით მომუშავეთათვის და ზოლიტიკური კითხვები, რეგონტ გარეშე, გაძევებულიყო, მაგრამ ერთხელ და მეორეხელ უარი მიიღეს. ჩვენ არ მოვწყვებით ისტორიას ინტერნაციონალის საფრანგეთის სექციის მოქმედებისას, მხოლოდ საქმე იმაშია, რომ მთავრობამ დაუწყაო დევნა გავიფიქრებს. 1) როდესაც ტოლენი მოთმინებიდან გამოსული მთავრობის უსინდისო დევნით პროკურორს უპასუხებდა ის ამბობდა, რომ მთავრობამ გაჩხრიკა ინტერნაციონალის მეთაურები, თითქოს მათ მეთაურები ჰყავდნენ, „ძველი სიკეთე ბურჟუაზიისა ჰქრება; ის რაც ერთხელ მის ძალას შეადგენდა—წესიერება, ეკონომია, შრომა, ეხლა ხალხის ქონებათ ხდება. ჩვენი ასოციაციები, რომლებსაც კანონი ჰგმობს, იქმნებიან წესიერების ერთად ერთი ელემენტები, რომლითაც საზოგადოება შეიძლება სარგებლობას ახალი ბურჟის შესაქმნელად, მაშინ როდესაც დადგება კატასტროფა.“

და აი, სწორედ როდესაც სწარმოებდა ძიება გრავილისტების შესახებ, მაშინ,

1) უფრო ვილი. სოციალური მოძრაობის ისტორია საფრანგეთში.

1) რადგან ინტერნაციონალის სამმა კორესპონდენტმა თავიანთი ბიურო გახსნეს პარიზში გრავილისტებთან, გრავილისტებსაც იმიტომ უძახოდნენ.

თად იწყება ახალი საზოგადოებრივი ფორმაც: თემის წევრები სახლდებიან ერთი მეორის ახლოს, მეზობლად და კიდევ უფრო მაღალი ფორმის თანამშრომლობას ეწყვიან; ჩნდება სოფლები, რომლებიც მით უფრო უკავშირდებიან ერთი მეორეს თავისუფლად, რამოდენათ გარეშე მტრული ძალები საშიშია და რამოდენად ბუნება ცდილობს მათ დაახლოვებას; თემში ვითარდება თანამედროვე საზოგადოებრივი მისწრაფების თესლი, დიფერენციაცია, განაწილება შრომისა ჯერ ბუნებრივი, ე. ი. ჯერ თემს ჰყავს თავისი მოჩულები, რომლებიც თავის ნებით მუშაობენ თემის მოთხოვნილებისათვის უსასყიდლოთ და რომლებსაც სამაგიეროდ არჩენს თემი არა შრომის ფასის მიხედვით, არამედ მის მოთხოვნილების დავარად; შემდეგ შრომის განაწილება შეიქმნება ხელოვნური; ჩნდება ხელოვნური გაჯახდა-გამოცემა, რომელიც იქერს უმეტეს ადგილს ბუნებრივი გაცვლა-გამოცვლისა, როდესაც თვი-

თეულს შეუძლია მიიღოს ნაცვლად ის რაც მას უნდა; ხელოვნური გაცვლა-გამოცვლა რომელიც განხორციელებულია ფულის საშუალებით თანდათან ზღუდავს თავისუფლებას მოთხოვნილების დაკმაყოფილებისას ერთი მხრით და ხელს უწყობს მოხმარების დაკმაყოფილებას—ხელს უწყობს შრომის და მოხმარების განცალკევებას. სოფლები გადაიქცევიან ქალაქებად და ამასთან ერთად ვითარდება მთელი პროცესი საზოგადოებრივი მოძრაობისა უმცირესი ან უმეტესი დაბრკოლებისავენ თავისი შესაფერი პირდაპირი ან არაპირდაპირი მოქმედებით ბუნებაზე, როგორც მეთოდით, რომელიც გამოიხატება ბუნებრივი და ხელოვნური ან თავისუფალი და იძულებითი მოქმედების, შრომის, შრომის განაწილების, გაცვლა-გამოცვლის საშუალებით.

თვით ადამიანის მოქმედება ბუნებაზე ბუნებრივი საგნების შესაცვლელად—დამუშავება (ობროტკა) საგნებისა თავის მოთხოვნილებებ-

ვინც პროცესში მოჰყვენ იწვევენ ახალი კომისიის ასარჩევად, ჯადგან არ უნდოდათ ასოციაციის დაღუპვა, მაგრამ არჩეული დარჩენ ისეთნი ვინც პოლიტიკურ ბრძოლას უფრო ეტანებოდა, ვინემ კომისიის ძველი წევრები, პრუდონისტები.

მაგრამ კომისიის ახალი წევრებიც განვია მთავრობამ პროცესში. სასამართლოში ვარლენი, ახალი წევრი, ზედიტიკის მომხრე ამ ბობდა, რომ კრების და ასოციაციის უფლება ბუნებრივი უფლებაა და, სხვათა შორის, სთქვა, როგორ უყურობს ინტერნაციონალი გაფიცვას ამ პაწბარსულ წესს პაწბაღისას.

კომუნა დამარცხდა. გეგონებოდათ სოციალიზმი სამუდამოთ გაქრაო, მაგრამ ბედი ხალხისა არავინ უწყის სინდიკატები არ გაქრაღან სოციალურ ქარიშხლის დროს. ისინი განაგრძობდენ მანინც თავის არსებობას ავათ თუ კარგათ.

შემდეგი იქნება

ეარკვეული და პროლეტარული ავტონომია საზოგადოთ

და

ქართულ ერას და ქართულ ზრდაეკტარიატის ავტონომიის კითხვა. *)

„საზიზღარი დრო დაგვიდგა ქართულმას, განსაკუთრებით ქართულმას! უმაღლეს პრინცი-

ბთან შესაზელათ, როგორც მოძრამბა ნაჯლები დაზრკალებიასკენ ენერგიის და დრამის ეკონომიით არის უმაღლესი განვითარება ამ მოძრამბისა და მის თანაარს ეკონომიისა, რომელიც წარმოადგენს ბუნების მიერ დაუმუშავებელ საგნების მოწოდებას. მაგრამ ეს პროცესი ბუნებაზე მოქმედებისა დამუშავება, შრომა, წარმოება ან ზირდაზირი ან აწაზირდაზირი, როგორც არა ორგანიული და ბიოლოგიური პროცესი უმცირესი ან უმეტესი დაბრკოლებისასკენ მოძრამბისა, რომლის მეთოდს წარმოადგენს აწაზირდაზირი და ზირდაზირი მოქმედება, პაწბაღა და მოძრამბა. როდესაც მოხელე გუშაობს თავის შეძლების დაგვარად თემისთვის და თემი მისი შრომის გაუმომავად აკმაყოფილებს მას მისი მოთხოვნილების დაგვარად, მაშინ ყოველივე საშუალო (промежуточное) სოციალური სივრცე გამორიცხულია და ურთიერთმბა საზოგადოებრივი ადამიანებს შორის სწარმოებს პირ-

პებისა და უღრმეს თეორიების სახელით აზრის დაქიამბა გამეფდა ზეგნს ისედაც გაუმეღრეზულსა და გაუმბატიურეზულს ქვეყანაში. ქართულმა მიმუნობამ იქაღლის მიადწია, რომ გულის ასარევი იდიოტობა საღდება დღეს“ და სხვა და სხვა.

„მაგრამ, დავიტრამბახებ, თუ ესეც ტრამბახში ჩამომერთმევა ადამიანს, რომ არა ვყოფილვარ არასოდეს დაქიამბა არც აზრით და არც გულით, და უნდა ჩავიდინო“ და სხვა, და სხვა.

საქართველოში საზიზღარი ამინდის დადგომის მაჩვენებელი ბარომეტრი **Baton**-ი ნიშნის საზიზღრობისას დაქიამბის გავრცელებაში და დაქიამბის ზეიმში ხედავს. დიახაც, რომ ლაქიობის ზეიმი საზარცხვინო მოვლენაა, მაგრამ საოცარია ამისთანავე ლაქიობის კიცხვა იმ ბანაკიდგან, რომელიც ლაქიათა ბანაკს წარმოადგენდა და წაზმოადგენს. უსამართლო საყვედურის თავიდგან ასაცილებლად წინ დაწინვე უნდა ვსთქვათ, რომ მახინჯი და მშვენიერი ყოველ ოჯახშია თითქმის ისე, როგორც პატიოსანა და სულით მოვაქრე ყოველ კლასში და წოდებაში მოიბოვება. ამის შემდეგ კი ჩვენ თამამად შეგვიძლია ვსთქვათ, რომ სწორედ საქართველოს ის ნაწილი, რომელიც იხდიდა და დღესაც გაუხდია თავის მონობოლიად სა-

დაპირ—საზოგადოებრივი ურთიერთობა პროცესი საზოგადოების შიგნით არ ხედავს თავის გზაზე დაბრკოლებას და მაშასადამე სწარმოებს ენერგიის და და დროის ეკონომიით. 1) მაშინ კი როდესაც ადამიანის შრომა დაფასებულია გარეშე პირის ან დაწესებულების მიერ, რომელიც თავის დაფასების დაგვარად აძლევს ადამიანს შეძლებას თავის მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილებისა, მაშინ ადამიანის მოქმედება შეზღუდულია, შეკვეცილია მწარმეკებელ ადამიანს და მის მოთხოვნილებას გარეშე მდგომ ზირამბით, რომელიც ამ შემთხვევაში წარმოადგენს საშუალო დამაბრკოლებელ წრეს და მაშასადამე ენერგიის, დრამის შემსუნაქავ და გამეფანგველ ელემენტს, რომლითაც განსაზღვრულია ადამიანის აწაზირდაზირი მოქმედება. ნაწარმების აწა ზირდაზირი შეჩვენა განხორციელებუ-

1) მოულოდნელ პირობების გარეშე ჩვენ გვექნება საშუალება ვილაპარაკოთ **სოციალურ** ეკონომიის შესახებ წინაღმდეგ პოლიტიკური ეკონომიისა.

* იხ. ქარ. № 2

ხელწოდება ქართველისა, რომლებიც დღეს თავის ქართველობით განისხვავებენ თავს ჩვენი საზოგადოების სხვა ნაწილისაგან, მთელი ასი წლის განმავლობაში ლაქიაობდა სულით, გულით და მოქმედებით. მაშინ კი, როდესაც დადგა თავისუფლების გაზაფხულის პირი, ისინი, რეკლიუს არ იყოს, ზიზლით, მალლიდგან და დაცნვით უყურებდნენ ბიქ-ბუქებს, ლაწირაკებს, „მალჩიშკებს“ და ამავე დროს ლაქიაობდნენ სიბერით დამპალ ბატონების წინაშე; ისინი, მთავრობის წინაშე, რომელიც, როგორც მათი ღვიძლი მამა, ზრუნავდა მათთვის და რომლის დატუქსვის ძლიერ ეშინოდათ მათ, ქვეწარმავლობდნენ, დიახ ქვეწარმავლობდნენ იმ მთავრობის წინაშე, რომელმაც ისინი უზრუნველყო თბილი სავარძლებით, მსუქანი ადგილებით და მისცა მათ საშუალება სხვისი ექსპლოატაციისა მხარეთმცოდნე წამოწოლით.

როდესაც საქართველოში რევოლიუციამ დაჰბერა, რას აკეთებდნენ მაშინ, რას შვრებოდნენ ქართველობის მონოპოლისტებს?

იმათ ცალი ხელი ხალხს მისცეს და ცალი რეაქციას.

როდესაც მუშა და წვრილი გლეხობა იბრძოდა, სად იყვნენ, რას აკეთებდნენ, რას შვრებოდნენ ქართველობის მონოპოლისტები?

ლია აწა-ზიდდაზიდასჯე გაცვლა-გამოცვლის საშუალებით, არა ზირდაპირი საშუალება გაცვლა-გამოცვლისა კი თხოულობს თავის შესაფერადადის, ფულს, რომელიც წარმოადგენს საშუალო სივრცეს, შუამავალს ნაწარმოებთა შორის. თუ ნაწარმოებთა ზრდა სწარმოებს, რაც ცხადია, მაშინ ცხადია აგრეთვე რომ ფული როგორც შუამავალი ნაწარმოებთა შორის ისუნთქავს ნაწარმოებს და ამგვარად წარმოადგენს ენერჯის და დროის ფუნჯვას იმათ მხრით ვინც ფულის საშუალებით მაშვალობს, ე. ი. ვინც ზიდდაზიდას აწაზიდას. ამას გარედ ცხადია თითქმის თავის, თავად რომ განვითარება სოციალური პროცესისა, რომელიც სწარმოებს მანქანების და სხვა სწაწმეფა აწადაების საშუალებით, წარმოადგენს ერთი მხრით მოძრაობას, მოქმედების უმცირესი და მეორე მხრით უმეტესი დაბრკოლებისაკენ და ენერჯის და დროის ან

ისინი შპიკობას ეწეოდნენ და ყაზახ-რუსობას ხალხს უსევდენ, იმ ხალხს, მხოლოდ რომელსაც ქართველობა შეურჩენია, როგორც თავისი საზოგადოებრივობა.

როდესაც ახალგაზდობა, ყვაველი საზოგადოებისა, რომელმაც ნაყოფი უნდა გამოიღოს სცვივდებოდა ჩვენ საზოგადოების ხეს ბრძოლის სუსხის გამო, როდესაც ახალთაობა იხფებოდა მინდვრად და ქუჩაში რას აკეთებდნენ, რას შვრებოდა ქართველობა?

ის სცხოვრობდა ზოხერჩებულად და საქაოს გზას ულოცავდა მისი მყუდროების და მრღვეველთ.

როდესაც ჩვენი ახალგაზდობა საპყრობილეების აყროლებულ ჰაერში ლპებოდნენ ცოცხლად, რას აკეთებდა, რას შვრებოდა ქართველობა?

ის თავისუფლად სუნთქავდა წმინდა ჰაერზე.

როდესაც რევოლიუცია დამარცხდა, რას შვრება, რას აკეთებს ქართველობა?

ის გამოძვრა სარდაფებიდგან, ჯურღმულეებიდგან, ბნელ კაბინეტებიდგან, როგორც ლამურა ბნელით გათამამებული.

რეაქციის ლამურები და თავისუფლების ლამპრები ერთ ჩარჩოში „კარგი“ სურათია, მაგრამ კითხვა სოციალური სფინქსისა მაინც

ფლანგვას ან ეკონომიას. ცხადია აგრეთვე, რომ საწარმოვე იარაღთა მეპატრონეობა წარმოადგენს აწა-ზიდდაზიდას წაწმეკებას, მოქმედებას ბუნებაზე თავის დასაკმაყოფილებლად, მაშინ როდესაც მწარმოებლობა, შრომა წარმოადგენს ბუნებაზე პირდაპირ მოქმედებას თავის მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებლად. მეთოდი კერძო საკუთრებისა შეეფერება სოციალური განვითარების პროცესს უმეტესი დაბრკოლებისაკენ დროის და ეკონომიის ფლანგვასთან ერთად, როგორც აწა-ზიდდაზიდას წაწმეკებას.

ეხლა შეგვიძლია ჩვენ გავიფორმულოთ პროცესი სოციალური განვითარებისა.

1. სოციალური განვითარების პროცესი, წესი, როგორც გარეგანი, ისე შინაგანის მხრით, წარმოადგენს ზიდდაზიდას მოძრაობას უმცირესად დამაბრკოლებელ წრეში დროის, სივრცის და ენერჯის ეკონომიით, მაშინ როდესაც სწარმოებს ზიდდაზიდას მოქმედებას ადამიანის ბუნებაზე როგორც შეთადი, საშუალება ბრძოლისა—ზიდდა-

დასმულია: „რომელია ქართველობა“? რეაქციის ღამურები, თუ თავისუფლების ღამურები? რომელია სოციალისტები და რომელი ნაციონალისტები? რისთვის იბრძოდა ხალხი სოციალიზმისთვის თუ ნაციონალიზმისთვის?

„იდიოტს თავის თავი ჭკუიანი ჰგონია“-ო, გვასწავლის B—II-ი და მასწავლებელს კი თავის თავი ჰგონია ჭკუიანი; ვინ არის იდიოტი? ალბად ჩვენ, რადგან B—II ის სწავლაზე არ დავიარებთ. ჩვენ გვგონია, რომ ხალხი ერის ზოლიტიკური თავის უფლებისთვის არ იბრძოდა და არც უნდა იბრძოდეს, რადგან ერის ზოლიტიკური თავისუფლება მხოლოდ ზოლიტიკის მომხრეებისათვის არის ხელსაყრელი, ზოლიტიკის მომხრეები კი ბატონობის მომხრე არიან; ცაბატონებულთა ერებზეა ჩავგინა—დანაკრულთა ერებსა კი თავისუფლებას

ვენახოთ ეხლა რა ამოიკითხა „აღსრულდა“-ს ავტორმა დე-გრეფის წიგნში, რომელიც დავითინად გაუხთია.

ჩვენ არაფერს ვილაპარაკებთ იმ ანალოგიაზე, რომლითაც საზოგადოება ორგანიზმით არის ცნობილი, რადგან ეს თეზისი ჩვენ კითხვის ჩარჩოების გარეშეა; სხვათა შორის ჩვენ შეგვიძლია იმავე დე-გრეფის სიტყვებით სხვა ადგილას ნათქვამით, დავამტკი-

ვით, რომ საზოგადოება ორგანიზმი არ არის; საზოგადოება მარქსიზმითაც კი ორგანიზმი და ვერც მარქსიზმი, ვერც დე-გრეფი და ის კი არა სპენსერიც კი ვერ ამტკიცებს საზოგადოების ორგანიზმობას, თუ სიტყვა ორგანიზმი არ იქმნა ხმარებული ამ შემთხვევისთვის შესაფერ სპეციალურ აზრით.

დე-გრეფი, რომელიც „აღსრულდა“ ავტორსაც მოჰყავს 1) არ კმაყოფილდება იმის აღნიშვნით, რომ საზოგადოებრივი ორგანიზაცია შედგება კოსმოსის წინამორბედი განვითარებისა, არამედ ის ცდილობს იპოვოს ფორმულა, საზომი რომლითაც კოსმოსის წინამორბედი მომენტის და შემდგომი მომენტის ურთიერთობა უნდა გაზომოს. ამ რიგათ დე-გრეფის სისტემა, როგორც ყველა დღემდის ვაბატონებული ფილოსოფიური და მეცნიერული სისტემები, არიან მეცნიერებათა და ფილოსოფიათა სისტემა შესაზომითობითი პრინციპის *служат принципу соизмерности явления*, მაშინ როდესაც მე პირადად ვარ წინააღმდეგი, და გგონია რომ თვით ბუნებაც და აგრეთვე ის მიმართულება, რომელსაც მე მივ-

„ისარი“ № 122.

ვირა შეხვდა—თავის მოთხოვნითა და საკმაყოფილებლად; ამასთანავე ვიზღავთ შეთადი შეხედისა, როგორც ვიზღავთ ვარჯიში, ახელოვნებს ადამიანებს დროის, სივრცის და ზურვებისა და ენერჯიის ხმარებაში, რომელიც გამოიხატება ვიზღავთ ნაყოფში, როგორც ვიზღავთ შეხედის შედეგით; თვით ვიზღავთ ნაყოფი კი, როგორც ვიზღავთ და მაშასადამე ეკონომიური, უმეტესად სასარგებლო მოქმედისათვის, წარმოადგენს მოქმედების და მოძრაობის ზრდას შესახებ დაბრკოლებისა, რომელსაც ის თავის განვითარების გზაზე ხედება, ე. ი. წარმოადგენს ზრდას თავისუფლებისათვის თავის არსებობის მოთხოვნითა და საკმაყოფილებელი პრინციპის და ხელის შემშლელი ძალების წინააღმდეგობის ნიჭის ზრდასთან ერთად.

2. სოციალური განვითარების პროცესი, წესი, როგორც გარეგანი ისე შინაგანის მხრით, წარმოადგენს უკუღმა მოძრაობას უმეტეს დამბრკოლებელ წინააღმდეგობის, ენერჯიის და სივ-

რცის ფუნჯვით მაშინ, როდესაც სწარმოებს ან-ვიზღავთი მოქმედება ადამიანების ბუნებაზე, როგორც შეთადი საშუალება ბრძოლისა—ან-ვიზღავთი შეხედის—თავის მოთხოვნითა და საკმაყოფილებლად; ამასთანავე ან-ვიზღავთი შეთადი შეხედისა, როგორც ან-ვიზღავთი ვარჯიში ან ახელოვნებს ადამიანებს დროის, სივრცის და ზურვებისა და ენერჯიის ხმარებაში, რომელიც გამოიხატება ან-ვიზღავთი ნაყოფში, როგორც ან-ვიზღავთი შეხედის შედეგით; თვით ან-ვიზღავთი ნაყოფი კი, როგორც ან-ვიზღავთი და მაშასადამე ან-ეკონომიური, უმეტესად სასარგებლო მოქმედისათვის, წარმოადგენს მოქმედების და მოძრაობის შესუსტებას და ბრკოლებათა დაძლევაში თავის განვითარების გზაზე, ე. ი. წარმოადგენს თავისუფლებისათვის დათან შეწყობას თავის მოთხოვნითა და საკმაყოფილებელი პრინციპის და ხელის შემშლელი ძალების წინააღმდეგობის ნიჭის დასუსტებასთან ერთად.

სდევ გვაძლევს ჩვენ ხელში შეუსაზომითობის პრინციპს, принцип несоизмерности явления жизни природы.

ამას გარედ საზოგადოებრივი, სოციალური პრინციპი სულ უკანასკნელ მომენტად არის მიჩნეული დე-გრეფის მიერ თითქმის ისე, როგორც სპენსერს აქვს ეს მიღებული, ორივეს კი თავიანთი კლასიფიკაციით შეაქვეთ ეენაჩქია მოვლენათა განვითარებაში და ამასთან ერთად რეალისტური ტენდენცია, ბოლოს კი ორივე ასკენის მონიშნის ნომინალიზმის წინააღმდეგ, როგორც რეალიზმის უმაღლეს განვითარებას. იმათ კერძო განსაკუთრებულ საზოგადოებრივი მოვლენა კი არ მიჩნიათ კოსმოსის წინანდელ მომენტის შედეგად, წარმოშობილად, არამედ თვით საზოგადოებრივი მოვლენა საერთოთ, მაშასადამე მათ სურთ ბუნება მათი კლასიფიკაციის და-გვარად და ამ კლასიფიკაციის მიერ დამყარებული ეენაჩქიის და-გვარად მოქმედებდეს. ჩვენი კი ჩემი მოკლე აზრით, საეთო არაფერი გვაქვს არც იერარქიასთან და არც არაფერ ხელოვნურთან ბუნების ცხოვრების ახსნაში.

„მიწა ტერიტორია, — აი რა არის აუცილებელი მასაზრდოებელი საზოგადოებისა, აგრეთვე ასპარეზი იმის მოქმედებისა“ და სხვა

გავსინჯოთ ეხლა ეს მარტივები საზოგადოებრივების სჯავშირე, სოციალურ და საზოგადოებრივების სახელმწიფოებრივ ფორმებს, ე. ი. ენახოთ, როგორია იარაღი, რომელიც ანხორციელებს შესაფერ პრეტესს, წეს შესაფერისსავე შეთადით, საშუალებით. მაგრამ სანამ ჩვენ ბრძოლის იარაღებს შევეხებოდეთ იძულებული ვიქმნებით მოკლედ აღვნიშნოთ იარაღი საზოგადოებრივობის წინამორბედ მოვლენათა განვითარების პრეტესში, შემდეგ გადავართ კვასთა წარმოშობა და განვითარებაზე ბუნებრივი — სოციალური — და ხელფუნური — სახელმწიფოებრივი შეჩქევის საშუალებით და ბოლოს და უკანასკნელად შევართ სინდიკატიზმში, რომელიც შუქს მოჰფენს ყველა წინასწარს.

(შემდეგი იქნება)

და სხვა, იახის „აღსრულდას“ ავტორი; მცენარე და ცხოველი აი რა ასაზრდოებს ადამიანს და მაშასადამე მოსწამლეთ და შესქამეთ ადამიანი, რადგანაც მცენარე ზოგი სწამლავს და ადამიანი ცხოველია, აი რა შეიძლება ვთქვათ მსგავსათ „აღსრულდას“ ავტორისა.

მიწა და ტერიტორია, la terre et le territoire ამათ შორის დიდი ზღვარია. მიწა დიხაც მასაზრდოებელი და ასპარეზია; მიწა ასაზრდოებს ცრემლს და შეგებას, უზომო ტანჯვას და ლხინს, სულ-გრძელობას და სულ-მოკლეობას, სიმტყიცეს, პირდაპირობას, სულის კეთილშობილებას და ლალატს, ფლიდობას და სულმდაბლობას, ყმობას და ბატონობას, სიღატაკეს და სიმდიდრეს, მონობას და თავისუფლებას, შოვინიზმს და სოციალიზმს და სხვა და სხვა. მიწა — ასპარეზია სიკვდილის და სიცოცხლის, სიძულვილის და სიყვარულის და სხვა და სხვა. მიწა ასაზრდოებს ყველაფერს და ასპარეზია ყველაფრისა — მიწა კვარცხლბეკია ისტორიისა, подножие истории და კაცო ის აგუნიას, რამდისაგანაც აშენებულა ისტორიულ შენობას. დიხ სრული ქეშმარიტებაა ეს გეოგრაფიული შეხედულება ისტორიაზე, მაგრამ დე-გრეფი სრულიად არაფერ შუაშია აქ; რეკლიუს თხუზულების სათაური „კაცი და დედამიწა“ მრავალ მნიშვნელოვანია და რიტერმა დიდი სამსახური გაუწია ამ სათაურის შექმნას და რა მოხელეა კოხაკი აქლემთა შორის. ან რა შუაშია აქ ტერიტორია? არაფერში გარდა იმისა რომ ტერიტორია კვარცხლბეკია სახელმწიფოებისა, территория подножие Государства და სხვა და სხვა საფისის ბატონობა აგუნიას სახელმწიფოებრივი შენობისა. ტერიტორია იმ შუაშია, რომ ის ასპარეზი და მასაზრდოებელია ყოველივე უარყოფითისა, ანტი-სოციალურისა.

მიწა მასაზრდოებელი და ასპარეზია საზოგადოებრივი განვითარებისა ისტორიაში და ტერიტორია კი მასაზრდოებელი და ასპარეზია სახელმწიფოებისა — რეგრესისა, რეაქციისა და დაბრკოლებისა — ისტორიული განვითარების მიმდინარეობაში, მოძრაობაში. მიწა მოქმედების საფუძველი და წყაროა ტერიტორია კი მოქმედების შემოფარგვლის, დაბრკოლების და მოქმედების ნყოფის გამანადგურებელია. ადამიანი მოქმედა მიწაზე სახელმწიფო კი რეაქციაა ადამიანის მოქმედების წინააღმდეგ. მიწა დედაა ადამიანის, ტერიტორია კი დედინაცვალი.

B—იი სარგებლობს დე-გრეფით ისე, თითქოს დე-გრეფის მიერ აღმოჩენილი კანონები სოციალური სტატიკისა და დინამიკისა და მი-

სივე კლასიფიკაცია სოციალურ მოვლენათა იყოს მეცნიერების და ადამიანური ცოდნის უკანასკნელი და უტყუარი სიტყვა. B—II-ი ამბობს, რომ „ტერიტორია და ხალხი — ორი უმთავრესი ფაქტორია არა ორგანიზული და ორგანიზული, რამეჯღუჯღ შენდება ყველა სოციალური მოვლენანი, რომელთა კლასი ფიკაცია შეიძლება აქრატქიუჯღუჯღ, ჰათ უმცირეს საზოგადო ხასიათისა და სიმარტივის მიხედვით... აი ეს კლასიფიკაცია: სუფუქუჯღუჯღ 1): ორი ელემენტალური ფაქტორი არა ორგანიზული და ორგანიზული ტერიტორია და ხალხი, მათზე აშენებულია შემდეგი მოვლენები“: ეკონომიური, გენეზიური, არტიტიული, „რწმენას მოვლენანი — რელიგია. მეტაფიზიკა შეცნიერება“, ზნეობრივი. იურიდიული, პოლიტიკური. ამის შემდგომ B—II-ი ამბობს რომ „აქედგან ცხადდ სჩანს, რომ თვით თეორია პროგრესისა და რეგრესისა მეტაფიზიკურ ფაქტორებში ვეღარ დიფერენცებს პარპაშს“. ამასთანავე მისივე აზრით ცხადია ისიც, რომ თუ „ყველა ორგანო იშლება ან სუსტდება ან ისპობა მათი ფუნქცია — მაშინ რეგრესია, თუ კი რეგრესია იქამდისაც მიახწია, რომ შეეხო საზოგადოების ორგანიზმთა საფუძველს, საიდანაც საზოგადოება იკვებება და იზრდება, — ტერიტორიას და ხალხს — მაშინ საზოგადოება გადაშენებისა და გაქრების გზაზე დაიშლება და ძნელია მისი შევლა. ესეც კატკათ დაფიქსირებთ, უბედურა ქანთუჯღუჯღ შკითხუჯღუჯღ?...“

B—II-ს აზრთა ამ გვარი სეირნობა იქნებ სასარგებლო და გიგიენური იყოს მისთვის, მაგრამ ჩვენთვის, „ნობათის“ და „მუშის“

B—II-სათვის საზარალო და ანტიგიგიენური აი რატომ.

ჩვენ ძლიერ ვეჭობთ დე-გრეფის მიერ სოციალური კანონების აღმოჩენას და ვერც ვერავინ აღმოაჩენს ამ გვარ კანონებს შესახებ ცხადრებისა, რაოდან უფუჯღუჯღ გვანი ცხადრება ბრძოლას აჩსებობისათვის და ბრძოლას, მუქმდება და მოძრება კი უკანახობას. წინააღმდეგს ვერავინ დაამტკიცებს, გარდა სიტყვიერებისა.

„აღსრულდას“ ავტორის აზრით ტერიტორია და ხალხი ორი უმთავრესი ფაქტორია, არა ორგანიზული და ორგანიზული საძირკველია და

სოციალური კი ზედ-ნაშენი; ამ გვარია მარქსიზმიც იმასაც საძირკველი სწამს მონახად, მონისტურ ერთად ერთ მთავარ ფაქტორად, იმ განსხვავებით რომ მისი საძირკველი ეკონომიური და გენეზიური (იხილე ენგელსი). საქმე მარქსიზმის მსგავსებაში კი არ არის, არამედ ამ მსგავსების მნიშვნელობაში: იქაც მთავარი ერთი მიზეზია გამსაზღვრელი ყოვლისა და აქაც. ამ გვარი მიზეზი კი ბუნებაში არ არსებობს ის რეალისტური მიზეზობრივობა და არა ნომინალისტური და კონკრეტული. ამას გარედ მიწა ჯერ კიდევ არსებობდა გეოგრაფიულად და ტერიტორია კი არა; მიწა გეოგრაფიული ელემენტია და ტერიტორია კი ზღვითიკური ტერიტორია მაშასადამე ტერიტორია თვით დეგრეფის კლასიფიკაციით, რომელსაც B—II-ი ემყარება მოქცეულია მათი კლასიფიკაციის სახურავზე, რომლის გაქრობა და მოსპობა მათივე აზრით არ მოასწავებს ხალხის გაქრობას. ცხადია ეს მოსაზრება იქიდანაც, რომ თუ სანამ ტერიტორია წარმოიშობებოდა ხალხის ზღვითიკურ განვითარებაში, მანამ სწარმოებდა ხალხის სრულიკური განვითარება მიწაზე და დღეს მრავალია ისეთი და გვგონია თვით B—II-ც, რომლებსაც მომავალში მიახწიათ შესაძლებლათ სოციალური და ანა ზღვითიკური საზოგადოებრივი ფორმა. მაშასადამე იქნება მათი აზრით ისეთი დრო მომავალში, როდესაც საზოგადოებრივი ცხოვრება იარსებებს უზღვითიკურად. და თუ ტერიტორია ზღვითიკური მცნებაა მაშინ ცხადია, რომ უპოლიტიკოთ, რომელიც მათი აზრით უკანასკნელი მეშვიდე, ბოლოდელი ზეო ნაშენია საზოგადოებისა, შესაძლებელი იქნება საზოგადოებისათვის არსებობა.

ამ გვარად გამოდის, რომ თვით B—II-და მისი მასწავლებლის დე-გრეფის აზრით შეიძლება უზღვითიკურად საზოგადოებას აჩსებობა და თუ ტერიტორია პოლიტიკური მცნებაა, რაც ადვილი დასამტკიცებელია, — მაშინ ცხადია რომ საზოგადოებრივი ცხოვრება უტერიტორიოთ შესაძლებელია და არავითარ გაქრობას უტერიტორიობას საზოგადოებას არ უქადის. ეხლა ვიკითხოთ წა-მოადგენს თუ არა რეგრესს ზღვითიკის თავიდან მოშორება? თუ დე-გრეფს

1) კურსივი მისია. კურსივი რომელიც არ იქნება ნაჩვენები ჩვენად უნდა ჩაითვალოს.

და მის მოწაფეს დავეკითხებით, ვნახავთ რომ უზღვევითაა რეგრესია. მათი აზრით წამოღება, ზედ ნაშენი მოვლენები თანდათან ირღვევს და ქვრება, იმდენად სწარმოებს საზოგადოების რეგრესია: „თუ პირიქით ყველა ორგანო იშლება ან სუსტდება, ან ისეა მათი ფუნქცია — მაშინ რეგრესია. თუ კი რეგრესია იქამდის მიახწავს რომ შეეხო... ტერიტორიას და ხალხს, — მაშინ საზოგადოება გადაშენებისა... ძნელი მისი შევლა 1)“. „თუ საზოგადოების მასა იზრდება, იზრდება ტერიტორია და ხალხი, იზრდება ყველა მისი ორგანიზმები — ეკონომიური, გენეზიური და სხვა; თუ ამ ორგანიზმთა შორის მკიდრო ორგანიზაცია რთულსა და რეგულარულ ფუნქციონალურ კავშირსა ქვადებს, — მაშინ ვრეგრესია.“ მაშასადამე, ცხადია, რომ ზღვირების მისაზრება ნიშანია რეგრესის დაწყებისა, 1) მაშასადამე მათი აზრით სოციალიზმი, რამეხსნე კატორიების დიდი ნაწილი უფრებს იმედით, იქნება საზოგადოებრივი რეგრესია. ჩვენი აზრით არც დე-გრეფისთვის და არც მისი მოწაფისთვის არ არის ნათელი თუ რა არის ზღვირება. ჩვენი ვარაუდობით ზღვირება მათთვის უფრო ადამიანთა და საზოგადოებათა შინაგანი და გარეშე დამოკიდებულება მოქმედებაა მაგრამ ყოველი ურთიერთობა დამოკიდებულებაა და ამ ბურჟუაში არაფერი სჩანს. ჩვენი მხრით ჩვენ ვეცდებით, როდესაც საჭიროება მოიტანს გავარჩიოთ, თუ რა არის პოლიტიკა თავის წარმოშობით და განვითარებით და რა მოვლის მას.

დიდი შეცდომაა არა ორგანიზმულ და ორგანიზმულ მოვლენებიდან ეკონომიურ მოქმედების განცალკევება დროში და სივრცეში ისე, როგორც გენეზიურ, არტისტიულ და სხვა მოვლენების ერთი მეორესაგან დაშორება. ჩვენ არ გვინდა ვსთქვათ ამით, რომ ატომებიც კი ხელოვნებას ეწვევა ან თავიანთი რელიგია აქვთ, არამედ ჩვენ მოკლედ ვამბობთ, რომ ერთ კონკრეტულ მოვლენაში არც ერთი

მათგანი დროში ერთი მეორეს არ უსწრებენ თავიანთ საერთო ხასიათით. ზნეობა მაგალითად განუშორებელია მისი შინაარსის და ახდაისაგან და რამოდენათ ან ზნეობა, ან მისი შინაარსი, ან მისი იარაღი უფრო და უფრო სადრე ან რთულია იმოდენად დანარჩენებიც სადრე ან რთული არიან და ერთად იცვლებიან და ერთად გადიკცევიან სხვა შინაარსად, იარაღად და გარეშე გამოჩინებათ; ამ გვარია სხვა სოციალურ მოვლენათა ევოლიუცია, წინააღმდეგ შემთხვევაში, როდესაც მოვლენები და მათი მხარები იერარქიულად გამომდინარეობენ ერთი მეორესაგან, მაშინ სწარმოებს მათი თვით განვითარება — დიალექტიკა მოვლენათა.

ნუთუ შესაძლებელია ხალხი ეკონომიურ მოქმედებას მოკლებული, ნუთუ თვით ბიოლოგიური ბრძოლა არსებობისათვის არ არის ეკონომიური მოვლენა? ნუთუ შესაძლებელია ჯერ ხალხი და შემდეგ გენეზიური მოვლენები ან ხელოვნებას მოკლებული საზოგადოებრივი არსებობა (ხელოვნება ცხოველებსაც აქვსთ განსაკუთრებით საზოგადოებრივთ).

არც ის გვგონია შესაძლებელი, რომ პსიხიური მოვლენები მოისპოს და ხალხი ცხალი არსება კი განაგრძობდეს არსებობას, რაც შეეხება იურიდიულს და პოლიტიკურს უნდა ვთქვათ, რომ უმისოდ არსებობა ფაქტია საზოგადოებრივ განვითარების ისტორიაში. რაც შეეხება დე-გრეფის მიერ მეტაფიზიკის, რელიგიის და შეცნეუების რწმენის საერთო ემბაზში მონათვლას, უნდა ვსთქვათ, რომ რწმენა და ცოდნა სულ სხვა და სხვა ერთი მეორის უარყოფი პსიხიური მოვლენებია. 1)

მეტა ლაპარაკი „აღსრულდა“ ავტორისა მეტაფიზიკურ ფარდებზე, რომელშიდაც, ამ გვარ კლასიფიკაციის გამო, პროგრესის და რეგრესის თეორია ველარ დაიწყებს პარპაშს, რადგან მისი და მისი მასწავლებლის თეორია თავის „იერარქიით,“ კლასიფიკაციით, რელიგიზმით და მონიზმით თვით პარპაშობს მეტაფიზიკაში და უმეტესად მით უფრო მეტა მათი ამ გვარი აზრი რამოდენად შეცნეუება რწმენის დაზგია მათთვის.

1) ეს ადგილი ზევით სრულიად არის მოყვანილი.

1) იქნება გვითხრან, რომ პოლიტიკა სხვა და სხვა გვარია — ეს ჩვენც ვიცით მხოლოდ დავგიმტიცონ, რომ პოლიტიკა არ არის სახელმწიფოებრივი და მთავრობითი.

1) ამ ორ მოვლენათა ანალიზს ჩვენ აქ ვერ შეუდგებით, მანამ მიუცილებელი არ ვახდება მათი გარეგვა.

უკბილოთა კბენანი *)

და

უზუნურთა მსჯელოზანი.

კო... არ ცხრება თავის მეცადინეობაში შექმნას აბსურდი და შემდეგ დაარღვიოს ის. ის ამბობს: „კიუვიე უარჰყოფს დარვინის ევოლიუციას, მას მხოლოდ კატაკლიზმები სწამს, კატაკლიზმი კი მოულოდნელი აფეთქებაა, რომელსაც უცნობი მიზეზები წარმოშობს.“ ანარქისტები ამბობენ; რომ მარქსისტები კიუვიეს ემხრობიან და მაშასადამე უარყოფენ დარვინიზმსო,“ ე. ი. მარქსისტა ემხრობა კიუვიეს, რომელიც უარყოფს დარვინიზმს და არა იმ შეცდომებს, რომლებიც დარვინიზმშია შეპარული და უარჰყოფენ დარვინიზმს.

კო .. განაგრძობს: „დარვინი უარყოფს 1) კიუვიეს კატაკლიზმებს, ის თანდათანობით ევოლიუციას ემხრობა. და აი, იგივე ანარქისტები გვეუბნებიან, რომ „მარქსიზმი დარვინიზმს ეყრდნობა და კრიტიკის თვალთ 2) არ უყურებსო,“ ე. ი. მარქსისტები უარყოფენ კიუვიეს კატაკლიზმებსო.“ ე. ი. კიუვიეს კატაკლიზმებს უარყოფს დარვინიზმი და არა დარვინიზმში შეპარული შეცდომები, რომლებიც კიუვიეს ემხრობიან (ტელეოლოგიზმი).

ლიახ, თუ მარქსისტები ემხრობიან კიუვიეს მაშინ ისინი უარყოფენ დარვინიზმს (რაც ცხადია ჩვენთვის), მაგრამ, როდესაც იმათი უვიცობით, თუ იძულებითი, ევოლიუცია და დიალექტიური განვითარება ერთდამავდით მიიჩნიათ, მაშინ კრიტიკულად არ უყურებენ დარვინიზმს, რადგან დარვინიზმის შეცდომები ეთანხმება მათ და არა დარვინიზმს, როგორც ასეთი. გავაუქმოთ ეს მოსაზრებაც და ვნახოთ იგივე ფაქტი სხვა მხრით.

„ერთი სიტყვით (კარგი სიტყვის პატრონია კო...), ანარქისტები ამტყუნებენ მარქსისტებს—კიუვიეს ემხრობითო და ამავე დროს უსაყვედურებენ—რატომ დარვინს ემხრობით და არა კიუვიესო.“

„აი ანარხია!“

კოს ერთი ციტატა ამოუღია დიალექტიკის კრიტიკიდან მეორე კი ამოუღია ეკონომიური მონიზმის კრიტიკიდან, ესენი ორივე ერთი მეორეში აურევია და რაც განსხვავებულ ობიექტის შესახებ ორი განსხვავებული აზრისთვის ერთი საგანი მიუცია, ათ-

ქის რაფე ციტატა ეხებოდეს დიალექტიკის კითხვას. ციტატა არ იყოს შუღერობას ჰგავს. როდესაც დიალექტიკას არჩევს „ნობათის სტატია შ. გ., მაშინ ის ხედავს დიდ ნათესავობას კიუვიეს ნახტომებით განვითარების თეორიის და დიალექტიკის შორის, როდესაც ეკონომიურ მონიზმს არჩევს, მაშინ კი გვიჩვენებს განსხვავებას ტელეოლოგიის და დეტერმინიზმის შორის ის ამბობს; „თქმა იმისა რომ ადამიანის ცხოვრებისთვის რაგონდ მიზნისთვის, სჯობდა ჭამა და ამის შემდეგ დასვენება იმისა, რომ მაშასადამე უმთავრესი და უპირველესი ეკონომიური მდგომარეობა, წარმოებითი ურთიერთობა არისო, შეცდომა იქნება საზოგადოთ და კერძოდ და უმეტესად მარქსიზმის, რაგონდ მიზნისთვის, თუკუფლავიზმ ს უაწის მუფუჯის; დეტერმინიზმის და ტელეოლოგიის ერთი მეორეში აწევა მარქსიზმის ფატალისტური შეხედულობის ბრალი“ და სხვა. რამდენიმე სტრიქონი ქვევით იგივე ავტორი განაგრძობს, რომ ეს ორი წინააღმდეგი მცნების ერთი მეორეში აღრევა შედეგია იმის, რომ მარქსი და ენგელსი „ემყარებიან დარვინიზმის თეორიაზე ამ შემთხვევაში მით, რომ მათთვის ადამიანის მიზანი თავის არსებობის, ცხოვრების დაცვა არის, ბრძოლა არსებობისთვის. დარვინიზმი ბევრ პრინციპს შეიცავს რაც შეეხება არსებობისთვის ბრძოლას, ჩვენ ვფიქრობთ, და თუ საჭირო შეიქმნა ბევრ საბუთს წარმოვადგენთ იმ აზრის დასამტკიცებლად, რომ დარვინიზმი შეიცავს ტელეოლოგიის გვარიან მოზღილ ღოზას.“

ავტორი ამგვარად ხედავს ერთდა იგივეობას მარქსის ეკონომიურ მონიზმს და დარვინის არსებობისთვის ბრძოლის პრინციპის უაღრესობაში ერთდა იგივეობას, რადგან დარვინის ერთ-ერთ პრინციპს შეადგენს ის რომ ცხოვრების მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილება უაღრესია, უმთავრესია და უწინარესია დროში სხვა მოთხოვნილებებთან შედარებით სწორედ ისე როგორც მარქსისთვის საწარმოო ძალეობა, ეკონომიური ურთიერთობა. მაშასადამე დარვინს ემხრობა მარქსი შ. გ. აზრით მხოლოდ შეცდომაში და ისიც დიალექტიურში კი არა სპეციალურად, არამედ მონიზმში,

1) კურსივი ჩვენია

2) კურსივი შ. გ. სიტყ. ჩვენია

*) იხ. ქარ. № 3.

1914/15

მონ-ზმი კი შე-ძლება იყოს მიზეზობრივი— უპირატესი და უპირველესი დროში და შეი-ძლება იყოს ლოლიკური, დიალექტიური— ერთდა-იგივეობა უკუღმართებისა. და სწორედ პირველი შემთხვევის—ეკონომიური მონიზმის შესახებ და ზევით მოყვანილ სიტყვების, უმ-თავრესად ხაზგასმულ სიტყვების გამო ამბობს ავტორი, რომ „თუ მივიღებთ მხედველობაში იმას, რომ **დარვინს** თავის თეორიაში **ტელეოლოგია შეეპარა**, მაშინ არ გაგვიკვირდება ტელეოლოგიური (მონისტური) ხასიათი მარ-ქსიზმის, რომელიც დარვინიზმს ეყრდნობა და **კრიტიკის** თვალით არ უყურებს.“

დღესათვის ნათელია, რომ ავტორს ის კი არ უთქვამს, რომ დარვინს ერთთავად რად არ ემხრობა მარქსი არამედ, რათ ემხრობა შეცდომაში და არა იმაში რაც მართალია ამ თეორიაში და არა **შეპარული**.

ამასთანავე ცხადია ისიც, რომ კიუვიე უარყოფს დარვინის ევოლიუციას და დარვინი კიუვიეს თეორიას, მაგრამ კიუვიე სრულიად შემცდარია, მაშინ როდესაც დარვინი ძლიერ ბევრ შედარებით სიმართლეს ამბობს ბევრ შიცდომასთან ერთად. ავტორმა რომელ-საც ჩამოჰკიდებია უსუსური კო... ის სთქვა, რომ მარქს-ენგელსმა უმთავრესი შეცდომა კიუვიესი შეითვისეს და ზედ დაუმატეს დარ-ვინის შეცდომები, ის აი, რაც მართალს ჰგავს დარვინიზმში, ის, რაც დარვინიზმის უმთავ-რესი და უდიდესი, ღვაწლია ვერ დაინახეს— ისინი ცოდნის მუზეუმში იყვნენ ყველაფერი ნახეს ქინძისთავის-ოდენა შეცდომებიც კი და-ინახეს. და გააყოფეს თავიანთ ჭკუის ჯიბეს და სპლო ვერდაინახეს. ამასთანავე ცხადია თვით მოყვანილისიტყვიდან, რომ კრიტიკულად მოქ-ცევას თხოულობს ავტორი და არა უარყოფს ხელადებ კრიტიკა უარყოფა კი არ არის, არამედ რევიზია ექვის შემდგ, რევიზია, რომელიც იმ აზრს რომელსაც მართლად ხედავს სტოვებს. ალბად თავის მარქსიზმს იმიტომ არ უყურებენ ს.-დემოკრატები კრიტიკულად, რომ მათ-თვის კრიტიკა პირწმინდა უარყოფაა. გვწამს მათი ჭკუა და ცოდნა. ალბად სხვა ყველა მე-ტის-მეტო სულელები და უვიცი არიან ს.-დე-მოკრატები კი კრიტიკის გარეშე, ზევით და ქვევითაც დგანან.

(შემდეგი იქნება).

წერილი რედაქციის მიმართ

ბატონო რედაქტორო! უმოჩილესად გთხოვ ადგილი დაუთმოდ თქვენის გაზეთის მახლობელ ნომერში ჩემს პატარა წერილს. როგორც ყოველ კვირულ გაზეთის „შუამავალის“ პირველ ნომერში, სადაც ორჭოფობას მაბრალებენ, ისე ზოგიერთ უწინდელ სახუმარო გაზეთებშიაც ოზურგეთიდან მოწოდებულ კორესპონდენტებში ტყუილ უბრალოდ ვარ ჩიქ მოცხებული. თუმცა მე აქამდის პასუხი არ გავცი იმიტომ, რომ მე ვფიქრობდი, ბ.— ეშმაკი თვით გაიგებს სინამდვილეს მოჭორბულ წერილებსა და სიმართლეს თვითონ აღადგენდა, მაგრამ ეს ჩემი ფიქ-რი არ გამართლდა და ამისათვის, როგორც ზნეობრი-ვი, ესე მოქალაქობრივი ვალდებულება მოიძხვოს ხალხის თვალში უმიზეზოდ ჩიქის მომცხებმა მოპირ-დაპირემ საჯაროთ გამ სწორდეს, რასაკვირველია, ნამ-დვილი და უტყუარი ჩვენი საქციელის დამამტკიცებ-ლი საბუთებით და არა ტყუილა ლიტონა სიტყ ებით. ზის გამო ბ.— ეშმაკს ვითხოვ გამომყვეს სამედი-ატორა სამართალში და ამისათვის ვთხოვ მას (ბა— ეშმაკს) გაზეთის საშუალებით გამოაცხადოს თანხმობა სამედიატორა სამართალში გამოსვლისა, დამინიშნოს ადგილი და დრო. რომ დანიშნული დროსათვის შე-მეძლოს მედიატორების დას ხელება რომელნიც დავა-ლებულნი იქნებან მსჯავრი და დონ ჩვენს ვინაობას.

ივლიანე ჯაყელი.

განცხადება

22 ივლისიდან ქალ. თბილისში გამოდის

ყოველ—კვირეული ქართული სამეცნიერო—ლიტერა-ტურულ-კრიტიკული და საზოგადოებრივ—ეკონომი-ური გაზეთი

„ქარიშხალი“

მიიღება ხელის მოწერა მხოლოდ პრავინციები დან, გაზეთი ეღირება წლიურათ 3 მან. ნახევარი წლით — 1 მ. 50 კ. სამი თვით 80 კაპ. ცალკე ნომე-რი თფილისში ღრს **მათი შაჰრიკი**, პრავინციაში — 6 კაპ.

გაზეთის რედაქცია და კანტორა ყოველ-დღე დიაა. დილით 10—2 ს. და საღამოთით — 5—7 ს. კვირა-უქმე დღე 10—12 ს.

ადრესი: Тифлисъ: Семеновская ул. №4 типографя „Надежда“ редактору газе-ты „Каришхали“.

რედაქტორ-გამომცემელი **ივ. ებრაელიძე**.